

Fylkesrådet i Nord-Trøndelag
Nord-Trøndelag fylkeskommune**SAKSPROTOKOLL**

Sak nr. 06/107

Høring - Innstilling om en nordisk samekonvensjon.

Behandlet/behandles av	Møtedato	Sak nr.
Fylkesrådet i Nord-Trøndelag	13. juni 2006	06/107

Saksbehandler: Kirsten Haugum

Arkivsak: 06/01171

Arkivkode: 012

Fylkesrådsleders innstilling til vedtak:

1. Forslagene fra arbeidsgruppen som fastslår en del prinsipper som er viktig som et grunnlag for rettsvern for ivaretagning av samisk kultur, støttes.
2. Fylkeskommunen ser positivt på at det foretas en samordning av regleverket på tvers av landegrensene.
3. Den nordiske samekonvensjonen berører interessene i kommunene i hele fylket, og kommunene i Nord-Trøndelag bør være høringsinstanser, slik som i Nordland, Troms og Finnmark.
4. En del av forslagene går langt i å fastlegge rettigheter som er under vurdering i det pågående arbeidet med samerettsutvalget i områdene utenfor Finnmark. Innstillingen fra dette utvalget må foreligge før forslaget om en nordisk samekonvensjon gis videre behandling.
5. Den samiske bosettingen er spredt over hele Nord-Trøndelag, og det er en lang tradisjon for sambruk mellom bruksinteressene i hele fylket. Sambruken har vært håndtert på en god måte, og alle parter har tatt ansvar for å få til enighet dersom det for eksempel har oppstått uenighet om bruk av arealer. Utredningen har en del forslag som har avgrensingsproblemer som vil skape konflikter, spesielt i kapittel IV. Fylkesrådet går i mot forslaget i kapittel IV om samisk rett til land og vann inntil samerettsutvalgets innstilling foreligger.
6. Bestemmelsen i artikkel 36 om at det skal være samtykke fra de berørte samene før det gis tillatelse til undersøking eller utvinning av naturressursene må utgå, slike bestemmelser må legges til forvaltningsorganer og ikke til enkeltpersoner.

Protokoll

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Fylkesrådsleders vurdering:

Forslagene fra arbeidsgruppen fastslår en del prinsipper som er viktige som et grunnlag for å gi et godt rettsvern for ivaretagning av samisk kultur. Fylkeskommunen ser positivt på at det foretas en samordning av regleverket på tvers av landegrensene.

Fylkestinget har vedtatt samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de fire fylkeskommunene i det sørsamiske området. Denne fastlegger samarbeid på en rekke samfunnsområder. Fylkeskommunen følger opp på de områder hvor fylkeskommunen har et ansvar, og har i tillegg deltatt i utviklingsprosjekter der stat eller kommune er ansvarlig.

Utkastet er ikke sendt til kommunene i Nord-Trøndelag. Nord-Trøndelag har en svært spredt samisk bosetting, og det meste av fylket er samisk bruksområde. Kommunene vil derfor bli sterkt berørt gjennom et slikt omfattende forslag, og bør være høringsinstans på linje med kommunene i de tre nordligste fylkene.

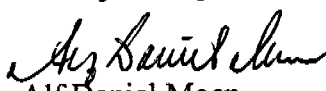
Forslaget fra ekspertgruppen om en nordisk samekonvensjon som legger grunnlaget for en egen samelov, går svært langt i å gi rettigheter på en rekke samfunnsområder som vil være vanskelig å avgrense. Slike avgrensninger vil bidra til å skape konflikter mellom aktører der samhandling har vært praktisert over lang tid, og der dette har fungert godt. Dette blir ekstra tydelig i områder der den samiske bosettingen er svært spredt, slik det er i Nord-Trøndelag. I slike områder er det en lang tradisjon for sambruk mellom bruksinteressene i hele fylket. Det vil i vårt fylke være viktig å avgrense områder som er av særverdi for reindriften for å gi forutsigbarhet for alle samfunnsinteressene.

Videre vil det også i et slikt fylke være nødvendig med tett sambruk av tjenester, og dette har så langt fungert godt. For å utvikle gode tjenester for alle innbyggerne i fylket, vil det være behov for fleksibilitet fra alle parter slik at det ikke oppstår uenigheter.

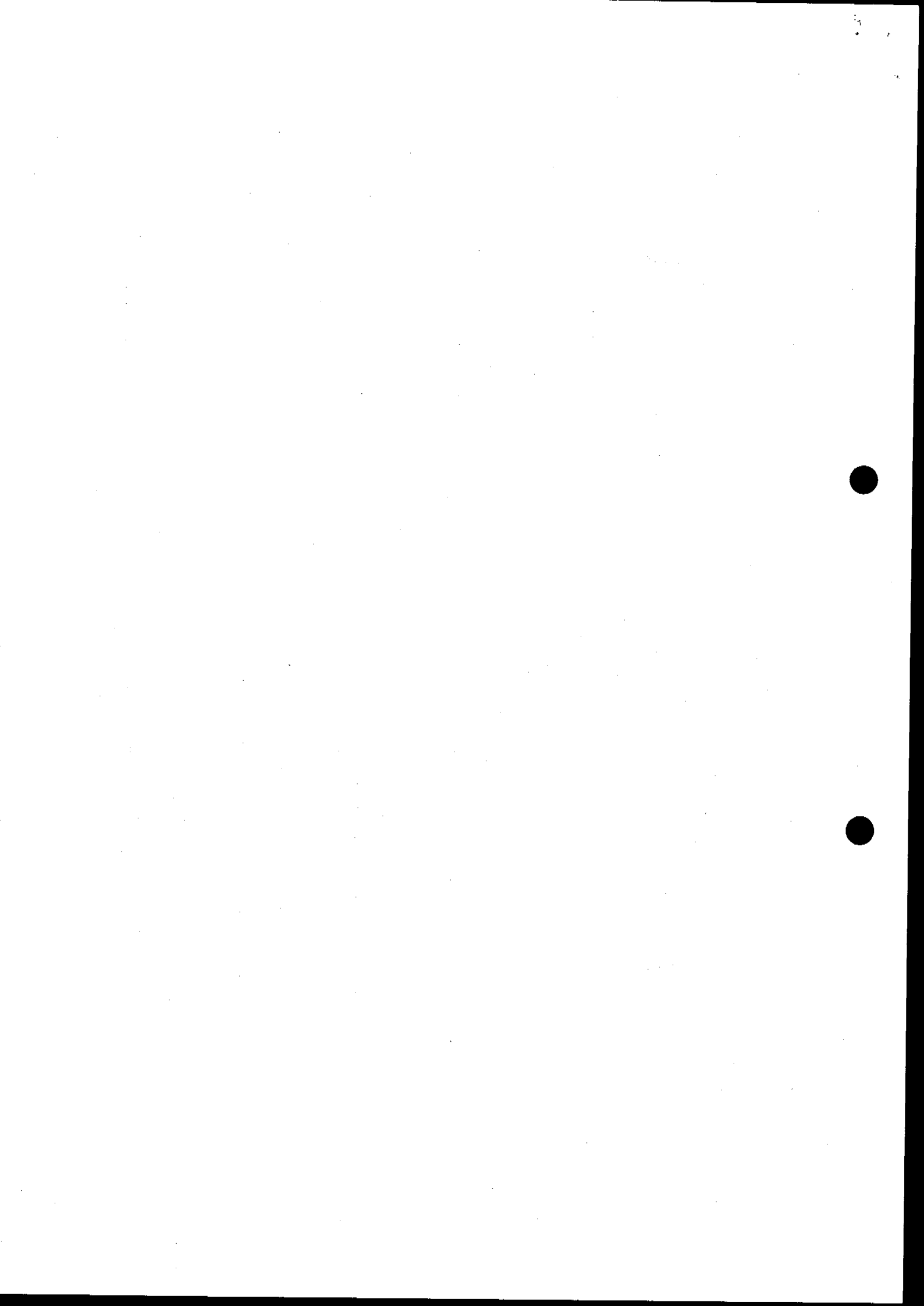
En del av forslagene går langt i å fastlegge rettigheter som er under vurdering i det pågående arbeidet med samerettsutvalget i områdene utenfor Finnmark. Innstillingen fra dette utvalget må foreligge før forslaget om en nordisk samekonvensjon gis videre behandling. Det er nødvendig å ha samerettsutvalgets innstilling, og etterfølgende behandling av denne på plass før rettigheter fastlegges i en egen lov. Fylkesrådet anbefaler derfor at kapittel IV om samisk rett til land og vann i forslaget utgår inntil samerettsutvalgets innstilling foreligger.

Bestemmelsen i artikkel 36 om at det skal være samtykke fra de berørte samene før det gis tillatelse til undersøking eller utvinning av naturressursene vil bli vanskelig å forvalte, slike bestemmelser må legges til forvaltningsorganer og ikke til enkeltpersoner.

Steinkjer, 08. juni

Alf Daniel Moen
fylkesrådsleder

Saksutredning for fylkesrådet

Sammendrag

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i samråd med Sametinget sendt innstilling om en nordisk samekonvensjon til høring. Innstillingen er utarbeidet av en nordisk ekspertgruppe etter oppdrag fra ministrene ansvarlig for samiske saker i Finland, Sverige og Norge og sametingspresidentene i respektive land.

Konvensjonstekstene er sendt på samtidig høring i alle tre landene, høsten 2006 vil høringsuttalelsene bli presentert for sameministrene og sametingspresidentene. Myndighetene vil deretter ha nasjonale behandlinger.

Forslaget innebærer mer omfattende endringer i Sverige og Finland, enn for Norge. Imidlertid går forlaget ganske langt i å avklare rettigheter for det samiske folk når det gjelder bruk av land og vann og utnyttelse av naturressursene for hele det samiske bosettingsområdet. Dette forslaget kommer i forkant av arbeidet med samerettsutvalget for områdene utenfor Finnmark, som forventes ferdig i løpet av neste år.

Trykte vedlegg:

1. Forslag til Norsk konvensjonstekst.

Utrykte vedlegg:

1. Nordisk samekonvensjon. Utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekspertgruppe. Datert 26. oktober 2005.
2. Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, datert 17. febr. 2006.

Utredning:

Innledning/bakgrunn

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i samråd med Sametinget sendt ut innstilling om en nordisk samekonvensjon til høring. Høringsfristen er 12.06.2006, men fylkeskommunen har fått forlenget høringsfristen noe. Innstillingen er utarbeidet av en nordisk ekspertgruppe etter oppdrag fra ministrene ansvarlig for samiske saker i Finland, Norge og Sverige og sametingspresidentene i respektive land. Ekspertgruppen har bestått av to medlemmer fra hvert land.

Ønsket om en nordisk samekonvensjon ble først fremmet av de samiske hovedorganisasjonene i Finland, Norge og Sverige i Samekonferansen i 1986, og ble senere fulgt opp i Samekonferansen i 1992 med tilslutning av russiske samer. Temaet ble også i 1988 tatt opp i fellesmøte mellom samerettsutvalgene i Norge, Sverige og Finland.

Nordisk råd med deltakelse av ministrene ansvarlige for samiske saker fra Finland, Sverige og Norge fremmet initiativ til å starte arbeidet med en samekonvensjon. Høsten 2001 ble det besluttet av de nordiske samarbeidende ministre ansvarlig for samiske saker og sametingspresidentene å opprette en nordisk ekspertgruppe til å utarbeide en nordisk samekonvensjon.

Saksframstilling/problemstillinger

Hovedinnholdet i forslaget.

Hovedhensikten med forslaget er å skape et rettsvern for ivaretaking av samisk kultur, som skal gi et nytt og bedre rettsgrunnlag for det samiske folk. Det slås fast at samene er et urfolk med en egen kultur som skal sikres rettigheter på alle samfunnsområder. Bevaring av samisk språk og kultur er hovedansvarlig for konvensjonen. Når det gjelder språk innebærer forslaget ingen endringer, men en avklaring og noe utdyping av gjeldende norsk rett. Størstedelen av samene bor i Norge. Det er ikke mulig å angi konkret det totale antallet samer. Det opereres i utredningen med et anslag på 80.000 – 100.000 totalt, hvor om lag 50.000 – 65.000 bor i Norge.

Det er ikke behov for like store reformer i Norge, som det vil være i Sverige og Finland. Norge har kommet vesentlig lengre enn de øvrige nordiske land i forhold til samers rettigheter. Det legges opp til en samordning av rettsordningene i de 3 land. Det legges opp til at konvensjonen blir fulgt opp i lovs form.

Følgende hovedprinsipper er viktige i forslaget:

1. Retten til selvbestemmelse fastlegges.
2. Sametingets medbestemmelsesrett klarlegges – med vetorett i enkelte saker.
3. Samvirke over landegrensene forenkles.
4. Samenes rettigheter til land og vann utenfor Finnmark fastlegges.
5. Reindriftens rett over landegrensene fastlegges.
6. Samenes rettigheter i fjordområdene fastlegges.
7. Samiske rettigheter blir gjennom lovs kraft forsterket.

Kommentarer til forslagene.

Dette forslaget kommer noe i forkant av samerettsutvalget for områdene utenfor Finnmark. Samerettsutvalgets innstilling vil ikke foreligge før tidligst neste år. Imidlertid går forslaget fra nordisk samekonvensjon ganske langt inn på rettighetsspørsmål, som er mandatet til samerettsutvalget. I denne sammenhengen blir noen problemstillinger knyttet til forslaget kommentert.

Generelt.

Konvensjonen fastslår at samene er et urfolk, og dermed fanges opp av ILO-konvensjonen. ILO-konvensjonen har fastlagt en del rammerettigheter. Samekonvensjonen foreslår imidlertid en del konkrete rettigheter for samene og tilsvarende forpliktelser for statene, som innebærer at denne blir mer en rettighetskonvensjon. Dette innebærer at det er nødvendig å vurdere konkret en del av bestemmelsene nærmere. Detaljeringsnivået på de ulike bestemmelsene er ulike, og noen går langt i å være konkret.

Det finnes ingen generell internasjonalt akseptert definisjon av urfolk. Men i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, som Norge ratifiserte i 1990, heter det: *«Folk i selvstendige stater som er ansett som opprinnelige fordi de nedstammer fra de folk som bebodde landet eller en geografisk region som landet hører til da erobring eller kolonisering fant sted eller da de nåværende statsgrenser ble fastlagt, og som - uansett deres rettslige stilling - har beholdt alle eller noen av sine egne sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske institusjoner.»*

I finnmarksloven ble ILO-konvensjonen delvis inkorporert og gitt delvis forrang framfor annen norsk lovgivning.

Retten til selvbestemmelse.

Denne bestemmelsen er en nøkkelbestemmelse som skal sikre rett mot diskriminering. I tillegg skal det også gjennom positive tiltak kunne foretas forskjellsbehandling av det samiske folk. Det foreligger forskjellige utfordringer i ulike deler av landet. Det er andre problemstillinger i områder der det er en spredt samisk bosetting, enn i områder der bosettingen er mer konsentrert. Det vil derfor i enkelte områder være nødvendig og ønskelig med forskjellsbehandling på enkelte områder både tematisk og geografisk.

Sametinget får medbestemmelsesrett.

Sametinget skal handle på vegne av det samiske folk i landet. Sametingene skal ha slike oppgaver som gjør det mulig å medvirke effektivt til at retten til selvbestemmelse blir realisert. Sametinget treffer også selvstendige vedtak. Det skal skje forhandlinger i saker før det treffes vedtak av offentlige myndigheter. Det er innført en konsultasjonsbestemmelse mellom staten og sametinget fra 2005. I tillegg foreligger det samarbeidsavtaler mellom Sametinget og de fleste aktuelle fylkeskommunene i landet. Dette gir et godt grunnlag for samhandling med mange offentlige aktører.

Samvirke over landegrensene.

Det legges opp til mulighet av felles sameting på tvers av landegrensene, men uten at det overføres myndighet i strid med nasjonal politikk. Det er tett samhandling over landegrensene, og det er nødvendig at det blir lettere for samene å drive næringsvirksomhet og å tilgodese samenes kulturelle behov over landegrensene. En harmonisering av regelverket vil være en viktig del av dette.

Samenes rettigheter til land og vann utenfor Finnmark fastlegges.

Retten til land og vann er sentrale bestemmelser, og skal oppfylle kravene i ILO-konvensjonen. Sverige og Finland har ikke ratifisert ILO-konvensjonen om urfolks rettigheter. Erverv av eiendomsrett knyttet til langvarig tradisjonell bruk av land- eller vannområder har skapt en del avgrensningsspørsmål, som i Norge er avklart gjennom noen høyesterettsavklaringer.

Forslaget går langt i å fastlegge samenes individuelle eller kollektive eiendoms- og bruksrett omkring tradisjonell bruk av land og vann. Det foreslås en plikt for statene å definere de land- og vannområdene hvor samene skal ha eiendomsrett til og de områder de bare skal ha bruksrett til. Slik avgrensning vil være svært vanskelig særlig i områder hvor det er svært spredt samisk bosetting, men der reindriftens bruksområder er store, og vil kunne bidra til å skape konflikter i områder hvor det samspillet om arealbruken har fungert godt.

Videre legges det opp til at undersøkning eller utvinning av naturressurser som eies eller brukes av samer ikke skal skje uten samtykke fra sametinget eller de berørte samene. Disse bestemmelsen er generelle og vil bli vanskelig å avgrense. Dette vil i mange tilfeller være skjønnsmessige avgrensninger, der den enkelte berørte same vil ha vetorett når det er enighet mellom den enkelte same og sametinget. Denne bestemmelsen omfatter ulike former for utnyttelse av naturressurser, og nevner eksempler som vannkraftutbygging, vindkraft, bygging av veier og fritidshus, militære øvinger og faste øvingsfell. Naturforvaltning ut over dette er ikke omtalt, slik som f.eks. rovviltforvaltning, vernetiltak mv som også vil ha stor betydning for utøvelse av tradisjonell næring. For slik tiltak forslås bare en rett til medbestemmelse for sametinget, dvs gjennom konsultasjonsordningen mellom staten og sametinget.

Disse spørsmålene er svært omfattende og blir berørt i samerettsutvalget for områdene utenfor Finnmark. Det er viktig å avvente dette utvalgets arbeid før det arbeides med et lovforslag som fastslår dette.

Reindriftens rett over landegrensene fastlegges.

Det legges opp til at beiterett over grensen avklares i avtaler mellom gruppene på hver side av grensen, og at samenes rett til reinbeite over landegrensene bygger på sedvane. Reindriften som særskilt og tradisjonell næring og kulturform skal ha særskilt vern, og dette slås fast for Sverige og Norge, Finland godkjenner i dag ikke særrett for reindrift. Dette fastslår at reindriften har en særrett som også må ivaretas i forhold til andre interesser i disse områdene. Dette kan i noen tilfalle skape avgrensingsproblemer, på samme måte som forholdet til rettigheter til land og vann.

Reindriftsnæringen er svært preget av tap etter rovdyrskader, dette er en stor trussel for bevaring av næringen. Det er i dag store utfordringer knyttet til håndteringen av konflikten mellom reindrift og rovdyr. Det er lite forebyggende tiltak som kan benyttes overfor reindriftsnæringen.

Samenes rettigheter i fjordområdene fastlegges.

Dette er helt nytt også i Norge, der retten til kystfiske er tilsvarende som rettigheter på land i samiske områder. Dette berører statens fiskeripolitikk ved at det stilles krav til at når fangstkvoter skal fastsettes skal det tas hensyn til samiske bruk av områdene. Dette forholdet berører ikke områdene i Nord-Trøndelag.

Samiske rettigheter blir gjennom lovs kraft forsterket.

Det forutsettes at forslagene fra gruppen inkorporeres som en samisk lov. Det er imidlertid en forutsetningen at dette blir gjennomført i alle tre landene. Det er viktig at samerettsutvalget for områdene utenfor Finnmark får gjort ferdig sin innstilling før arbeidet med en ny samisk lov igangsettes, da dette kan gi et bedre beslutningsgrunnlag.

Høringsuttalelsene vil bli presentert for sameministrene og sametingspresidentene høsten 2006, og myndighetene vil deretter sette i gang nasjonal behandling med sikte på en beslutning om grunnlaget for å starte forhandlinger om en felles samekonvensjon.

Konklusjon

Forslagene fra ekspertgruppen fastslår en del prinsipper som er viktig for å gi et godt rettsvern for ivaretagning av samisk kultur. En god del bestemmelser er allerede fastlagt i norsk lov, og det er positivt at det skjer en samordning over landegrensene. En del av forslagene er omfattende og vil føre til en del vanskelige avgrensningsspørsmål. Det er nødvendig at innstillingen fra samerettsutvalget for områdene utenfor Finnmark foreligger i forkant av den videre behandlingen av forslaget, for å belyse nærmere spørsmålene omkring rettigheter. Kapitlet om samisk rett til land og vann bør derfor utgå.

1. Konvensjonstekstene

1.1 Norsk konvensjonstekst

NORDISK SAMEKONVENSJON

Regjeringene i Norge, Finland og Sverige,

som konstaterer

- at samene er urfolket i de tre land,
- at samene er ett folk bosatt over landegrensene,
- at det samiske folket har en egen kultur og eget samfunnsliv med egen historie, egne tradisjoner, eget språk, egne næringer og egne fremtidsvisjoner,
- at de tre statene har et nasjonalt og internasjonalt ansvar for å gi samenes kultur og samfunnsliv tilstrekkelige vilkår,
- at det samiske folket har rett til selvbestemmelse,
- at det samiske folkets kultur og samfunnsliv er en berikelse for landenes samlede kultur og samfunnsliv,
- at det samiske folket har et særlig behov for å utvikle sitt samfunnsliv over landegrensene,
- at samene må ha tilgang til land og vann som grunnlag for samisk kultur,
- og at det ved fastsettelse av det samiske folkets rettsstilling skal tas særskilt hensyn til at samene gjennom historien ikke har blitt behandlet som et likeverdig folk, og dermed blitt utsatt for urettferdighet,

som legger til grunn for sine vurderinger at sametingene i de tre stater

- vil bygge en bedre fremtid for det samiske folkets liv og kultur,
- har den visjon at rikenes grenser ikke skal hindre det samiske folkets og de enkelte samers fellesskap,
- ser en ny samekonvensjon som en fornyelse og utvikling av samenes hevdvunne rettigheter som ble kodifisert i Lappekodisillen av 1751,

- fremhever betydningen av at retten til selvbestemmelse for samene som et folk blir respektert,
- fester særskilt vekt ved at samene har rettigheter over de land- og vannområder med naturressurser som er det samiske folkets historiske hjemland,
- fremholder at det samiske folkets tradisjonelle kunnskap og tradisjonelle kulturelle uttrykk sammen med folkets bruk av naturressurser utgjør en del av den samiske kulturen,
- mener at de samiske kvinners stilling som tradisjonsbærere i det samiske samfunnet skal vektlegges sterkere i samfunnslivet og herunder ved representasjon i offentlige organer,
- vil at samene skal leve som et folk innenfor de tre stater,
- fremhever det samiske folkets ønske, vilje og rett til å ta ansvar for utviklingen av egen fremtid,
- og vil hevde det samiske folkets rettigheter og friheter i samsvar med de internasjonale menneskerettigheter og den øvrige folkerett,

som har utarbeidet denne konvensjonen i nært samarbeid med representanter for samene,

som anser det å være av særskilt viktighet at konvensjonen, før den ratifiseres av statene, godkjennes av de tre sametingene,

og som forplikter seg til å sikre det samiske folkets fremtid i samsvar med denne konvensjonen,

er blitt enige om følgende nordiske samekonvensjon.

Kapittel I

Det samiske folkets allmenne rettigheter

Artikkel 1

Formålet med konvensjonen

Formålet med denne konvensjonen er å bekrefte og styrke slike rettigheter for det samiske folket at det kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur, sine næringer og sitt samfunnsliv med minst mulig hinder av landegrensene.

Artikkel 2

Samene som urfolk

Samene er urfolket i Finland, Norge og Sverige.

Artikkel 3

Rett til selvbestemmelse

Samene har rett til selvbestemmelse som et folk i overensstemmelse med folkerettens regler og bestemmelsene i denne konvensjonen. Så langt det følger av disse regler og bestemmelser, har det samiske folket rett til selv å bestemme over sin økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling, og for sine egne formål selv å forføye over sine naturressurser.

Artikkel 4

Personer som omfattes av konvensjonen

Konvensjonen omfatter personer bosatt i Finland, Norge eller Sverige, som oppfatter seg selv som same, og som

1. har samisk som hjemmespråk eller har minst en forelder eller besteforelder som har eller har hatt samisk som hjemmespråk; eller
2. har rett til å drive samisk reindrift i Norge eller Sverige; eller
3. oppfyller kravene for å ha stemmerett til sametingsvalget i Finland, Norge eller Sverige; eller
4. er barn av en person nevnt under punkt 1, 2 eller 3.

Artikkel 5

Omfanget av statenes ansvar

Statenes plikter etter denne konvensjonen gjelder for alle statlige organ på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Også andre organ for offentlig forvaltning og offentlig virksomhet har disse plikter. Det samme gjelder private rettssubjekter når de utøver offentlig myndighet eller utfører andre offentlige oppgaver.

Ved anvendelsen av denne konvensjonen skal sametingene og andre samiske organ, uavhengig av deres rettslige status ifølge nasjonal eller internasjonal rett, ikke anses å falle inn under begrepet stat, bortsett fra når de utøver offentlig myndighet.

Artikkel 6

Statenes tiltak overfor det samiske folket

De tre statene skal på effektiv måte legge forholdene til rette for at det samiske folket kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur, sine næringer og sitt samfunnsliv.

Statene skal skape gunstige forutsetninger for å opprettholde og utvikle de samiske lokalsamfunn.

Statenes ansvar for tiltak etter denne konvensjonen omfatter også i rimelig utstrekning de samer som er bosatt utenfor de tradisjonelle samiske områder.

Artikkel 7

Ikke-diskriminering og særtiltak

Det samiske folket og den enkelte same skal være sikret vern mot all diskriminering.

For å gjennomføre samenes rettigheter etter denne konvensjonen skal statene etter behov treffe særlige positive tiltak overfor dem.

Artikkel 8

Minsterettigheter

Rettighetene som er fastlagt i denne konvensjonen, er minsterettigheter. De hindrer ikke den enkelte stat i å utvide samenes rettigheter eller treffe mer omfattende tiltak, og kan ikke benyttes som grunnlag for å begrense de rettigheter for samer som følger av andre rettsregler.

Artikkel 9

Samiske sedvaner

Statene skal vise tilbørlig respekt for det samiske folkets rettsoppfatninger, rettslige tradisjoner og sedvaner.

I samsvar med første ledd skal statene ved utarbeidelse av lovgivning på områder hvor det kan finnes samiske sedvaner, særskilt utrede om slike sedvaner foreligger og om de i så fall bør gis vern eller på annen måte tas hensyn til i lovgivningen. Også i rettsanvendelsen skal tilbørlig hensyn tas til samiske sedvaner.

Artikkel 10

Harmonisering av rettsregler

Statene skal i samarbeid med sametingene arbeide for fortsatt harmonisering av lovgivning og annen regulering av betydning for samenes virksomhet over landegrensene.

Artikkel 11

Samarbeid om kulturelle og næringsmessige ordninger

Statene skal treffe tiltak for å gjøre det lettere for samene å drive næringsvirksomhet over landegrensene og for å tilgodese deres kulturelle behov over disse grensene. For dette formål skal statene arbeide for å fjerne gjenværende hindre for samenes næringsvirksomhet som bygger på deres statsborgerskap eller bosted eller som for øvrig skyldes at det samiske bosetningsområdet strekker seg over flere land, og å gi samer adgang til det kulturelle tilbudet i det land der de til enhver tid oppholder seg.

Artikkel 12

Samarbeid om undervisning og velferdsordninger

Statene skal treffe tiltak for å gi samer som er bosatt i et av de tre land, muligheter til å få undervisning, helsetjenester og sosialtilbud i et annet av disse land når dette fremstår som mer formålstjenlig.

Artikkel 13

Det samiske folkets symboler

Statene skal respektere samenes rett til å bestemme over bruk av det samiske flagget og andre samiske nasjonale symboler. Statene skal videre, i samarbeid med sametingene, arbeide for at de samiske symbolene blir synliggjort på en måte som markerer samenes stilling som et eget folk i de tre land.

Kapittel II

Samisk styring

Artikkel 14

Sametingene

Det skal i hvert av de tre land være et sameting, som er det øverste samiske organ i landet. Sametinget handler på vegne av det samiske folket i landet, og det skal være valgt på grunnlag av alminnelig stemmerett blant samene i dette landet.

De nærmere reglene om valg til sametingene fastsettes ved lov, som forberedes gjennom forhandlinger med sametingene etter artikkel 16.

Sametingene skal ha slike oppgaver som gjør det mulig for dem å medvirke effektivt til at det samiske folkets rett til selvbestemmelse ifølge folkerettens regler og bestemmelsene i denne konvensjonen blir realisert. Nærmere regler om sametingenes myndighet fastsettes i lov.

Sametingene tar initiativ og uttaler seg i alle de saker som tingene finner grunn til.

Artikkel 15

Sametingenes selvstendige vedtak

Sametingene treffer selvstendige vedtak i de spørsmål der de i henhold til nasjonal eller internasjonal rett har myndighet til dette.

Sametingene kan inngå avtaler med nasjonale, regionale og lokale enheter om samarbeid for å styrke samisk kultur og samfunnsliv.

Artikkel 16

Sametingenes rett til forhandling

I spørsmål av vesentlig betydning for samene skal det skje forhandlinger i sak med sametingene før det treffes vedtak av offentlig myndighet. Disse forhandlinger må finne sted på et tilstrekkelig tidlig tidspunkt til at sametingene kan påvirke saksgang og resultat.

Statene skal ikke vedta eller tillate slike tiltak som i betydelig grad kan skade de grunnleggende vilkår for samisk kultur, samiske næringer eller samisk samfunnsliv, for så vidt ikke det berørte sametinget samtykker til dette.

Artikkel 17

Sametingenes rett under annen saksforberedelse

Sametingene skal ha rett til å være representert i offentlige råd og utvalg når de behandler spørsmål som gjelder samiske interesser.

Sametingene skal bli forelagt saker som gjelder samiske interesser, før det treffes vedtak av offentlig myndighet.

Statene skal utrede behovet for slik representasjon og forhåndsuttalelse fra sametingenes side. Dette må finne sted på et tilstrekkelig tidlig tidspunkt til at sametingene kan påvirke saksgang og resultat.

Sametingene avgjør selv når de ønsker å være representert eller avgi uttalelse under slik saksforberedelse.

Artikkel 18

Forholdet til nasjonalforsamlingene

Statenes nasjonalforsamlinger eller deres utvalg eller andre organ skal etter begjæring ta imot representanter for sametingene for at disse skal kunne gjøre rede for spørsmål av betydning for samene.

Sametingene skal gis mulighet til å bli hørt under nasjonalforsamlingens behandling av saker som særlig berører det samiske folket.

Det enkelte lands nasjonalforsamling gir nærmere regler om hvilke saker dette gjelder, og om den fremgangsmåte som her skal følges.

Artikkel 19

Samene og internasjonal representasjon

Sametingene skal representere samene i mellomstatlige forhold.

Statene skal fremme samenes representasjon i internasjonale institusjoner og samenes deltakelse i internasjonale møter.

Artikkel 20

Felles samiske organisasjoner

Sametingene kan danne felles organisasjoner. Statene skal ved behov i samråd med sametingene arbeide for å overføre offentlig myndighet til slike felles organisasjoner.

Artikkel 21

Andre samiske sammenslutninger

Statene skal respektere og ved behov rådføre seg med samebyer, siidaer, renbeteslag, skoltesamenes byastämma og andre kompetente samiske organisasjoner eller lokale samiske representanter.

Artikkel 22

En sameregion

Statene skal aktivt søke å fastlegge og utvikle det området der det samiske folket kan forvalte sine særlige rettigheter etter denne konvensjon og landenes lovgivning.

Kapittel III

Samisk språk og kultur

Artikkel 23

Samenes språklige rettigheter

Samene skal ha rett til å bruke, utvikle og til kommende generasjoner formidle sitt språk og sine tradisjoner, og ha rett til å arbeide for at kunnskap i det samiske språket spres også til samer som bare i liten grad eller ikke behersker dette språket.

Samene skal ha rett til å bestemme, beholde og få allmenn aksept for sine personnavn og geografiske navn.

Artikkel 24

Statenes ansvar for samisk språk

Statene skal gjøre det mulig for samene å bevare, utvikle og spre det samiske språket. Statene skal sørge for at det samiske alfabetet kan benyttes på en effektiv måte for dette formål.

Det samiske språket skal kunne benyttes på en effektiv måte i domstoler og overfor myndigheter i de samiske områdene. Det samme gjelder også utenfor disse områdene i slike tvister og saker som først er behandlet i de samiske områdene, eller som på annet vis har en særlig tilknytning til disse områdene.

Statene skal fremme utgivelse av litteratur på det samiske språket.

Bestemmelsene i denne artikkel skal også gjelde de mindre utbredte samiske språkformene.

Artikkel 25

Samiske medier

Statene skal skape forutsetninger for en selvstendig samisk mediepolitikk som gjør det mulig for de samiske medier å styre sin egen utvikling og gi den samiske befolkning et rikt og mangesidig tilbud av informasjon og meningsytringer i spørsmål av allmenn interesse.

Statene skal sørge for at det kan sendes program på det samiske språket i radio og TV, og skal fremme utgivelse av aviser på dette språket. I samarbeid med sametingene skal statene også fremme samarbeid over landegrensene mellom medieinstitusjoner som tilbyr program eller artikler på det samiske språket.

Bestemmelsen i annet ledd om det samiske språket skal også i rimelig utstrekning gjelde de mindre utbredte samiske språkformene.

Artikkel 26

Samisk utdanning

Samene i de samiske områdene skal ha mulighet til undervisning i og på det samiske språket. Undervisningen og studiefinansieringen skal være tilpasset deres bakgrunn. Slik undervisning skal gjøre det mulig å delta i videre utdanning på alle nivå og samtidig møte de behov samer har for fortsatt å kunne arbeide innenfor de tradisjonelle samiske næringene. Studiefinansieringen skal utformes slik at det muliggjør høyere utdanning på samisk.

Samiske barn og samisk ungdom utenfor de samiske områdene skal ha mulighet til undervisning i samisk, men også på samisk i den utstrekning det kan anses rimelig i de enkelte områder. Undervisningen skal i størst mulig utstrekning tilpasses deres bakgrunn.

De nasjonale læreplanene skal utarbeides i samarbeid med sametingene og tilpasses samiske barns og samisk ungdoms kulturelle bakgrunn og behov.

Artikkel 27

Forskning

Statene skal i samarbeid med sametingene skape gode forutsetninger for forskning som bygger på kunnskapsbehovet i det samiske samfunnet og fremmer rekrutteringen av samiske forskere. Ved planlegging av slik forskning skal det tas hensyn til de språklige og kulturelle forholdene i det samiske samfunnet.

Statene skal i samråd med sametingene fremme samarbeid mellom samiske og andre forskningsinstitusjoner i de enkelte land og over landegrensene, samt styrke forskningsinstitusjoner med forskning som nevnt i første ledd som primæroppgave.

Forskning som gjelder samiske forhold, må tilpasses slike etiske regler som samenes urfolksstilling krever.

Artikkel 28

Undervisning og informasjon om samene

Det samiske folkets kultur og samfunnsliv skal på en formålstjenlig måte komme til uttrykk i undervisningen også utenfor det samiske samfunnet. Slik undervisning skal særskilt ta sikte på å fremme kunnskap om samenes stilling som landenes urfolk. Statene skal i samarbeid med sametingene tilby undervisning i samisk kultur og samfunnsliv for personer som skal arbeide i de samiske områdene.

Statene skal i samarbeid med sametingene sørge for allmenn informasjon om samisk kultur og samfunnsliv.

Artikkel 29

Helse- og sosialvesen

Statene skal i samarbeid med sametingene sørge for at helse- og sosialtjenesten i de samiske bosetningsområdene er organisert slik at samene i disse områdene er sikret et helse- og sosialtilbud som er tilpasset deres språklige og kulturelle bakgrunn.

Også utenfor de samiske bosetningsområdene skal helse- og sosialmyndighetene ta hensyn til språk og kulturbakgrunn for samiske pasienter og klienter.

Artikkel 30

Samiske barn og unge

Samiske barn og unge har rett til å utøve sin kultur og å bevare og utvikle sin samiske identitet.

Artikkel 31

Tradisjonelle kunnskaper og kulturytringer

Statene skal respektere det samiske folkets rett til å forvalte sin tradisjonelle kunnskap og sine tradisjonelle kulturelle uttrykk, samt arbeide for at samene kan bevare, utvikle og formidle dem til kommende generasjoner.

Statene skal arbeide for at det samiske folket, når samisk kultur anvendes kommersielt av andre enn samer, får innflytelse over virksomheten og rimelig del i det økonomiske utbyttet av denne. Den samiske kulturen skal vernes mot bruk av kulturelle uttrykk som på en misvisende måte gir skinn av å ha samisk opphav.

Statene skal arbeide for at det tas hensyn til samenes tradisjonelle kunnskap ved beslutninger om samiske forhold.

Artikkel 32

Samiske kulturminner

Samiske kulturminner skal vernes i lov og forvaltes av landets sameting eller av kulturinstitusjoner i samarbeid med sametinget.

Statene skal treffe tiltak for samarbeid over landegrensene for dokumentasjon, vern og forvaltning av samiske kulturminner.

Statene skal arbeide for at samiske kulturminner som er tatt bort fra de samiske områdene og som er av særskilt interesse for det samiske samfunnet, overlates til egnede museer eller kulturinstitusjoner etter nærmere avtale med landenes sameting.

Artikkel 33

Kulturgrunnlaget

Statenes plikter i spørsmål om samisk kultur omfatter også det materielle kulturgrunnlaget, slik at samene får de nødvendige næringsmessige og økonomiske vilkår for å kunne sikre og utvikle sin kultur.

Kapittel IV

Samisk rett til land og vann

Artikkel 34

Tradisjonell bruk av land og vann

Langvarig tradisjonell bruk av land- eller vannområder utgjør grunnlag for samenes individuelle eller kollektive eiendomsrett til disse områdene i samsvar med de nasjonale eller internasjonale regler som gjelder for bruk i lang tid.

Dersom samene, uten å anses som eiere, innehar og tradisjonelt har brukt visse land- eller vannområder til reindrift, jakt, fiske eller på annen måte, skal de ha rett til fortsatt å inneha og bruke områdene i samme utstrekning som tidligere. Dersom områdene brukes av samene sammen med andre, skal samene og den andre brukeren utøve sine rettigheter under gjensidig hensyn til hverandre og med iaktakelse av de konkurrerende rettighetenes natur. Særskilt hensyn skal i denne sammenheng tas til reindriftssamenes interesser. At retten til fortsatt utnyttelse av områdene er begrenset til bruk i samme utstrekning som tidligere, skal ikke hindre at formene for utnyttelse ved behov tilpasses den tekniske og økonomiske utviklingen.

Bedømmelsen av om det foreligger tradisjonell bruk i henhold til denne bestemmelsen, skal gjøres på grunnlag av hva som utgjør tradisjonell samisk utnyttelse av land og vann, og under hensyn til at samisk bruk ofte ikke etterlater varige spor i naturen.

Bestemmelsene i denne artikkelen innebærer ingen innskrenkning i den rett til å få tilbake eiendom som samene kan ha ifølge nasjonal eller internasjonal rett.

Artikkel 35

Vern for samenes rettigheter til land og vann

Statene skal treffe nødvendige tiltak for effektivt vern av samenes rettigheter ifølge artikkel 34. Særlig skal statene for dette formål identifisere de land- og vannområdene som samene tradisjonelt bruker.

Formålstjenlige ordninger skal være tilgjengelige i nasjonal rett til å prøve spørsmål om samenes rettigheter til land og vann. Samer skal i tvister for domstolene om slike rettigheter kunne få den økonomiske støtten som er nødvendig for at de skal få sin sak prøvet.

Artikkel 36

Utnyttelse av naturressurser

Samenes rett til naturressurser i slike land- eller vannområder som omfattes av artikkel 34, skal særskilt vernes. Herunder skal hensyn tas til at fortsatt tilgang til disse kan være en forutsetning for å bevare samisk tradisjonell kunnskap og samiske kulturelle uttrykk.

Før offentlig myndighet med hjemmel i lov gir tillatelse til undersøkning eller utvinning av mineraler eller andre ressurser under jord eller treffer vedtak om utnyttning av andre naturressurser i slike land- eller vannområder som eies eller brukes av samene, skal forhandlinger føres med de berørte samene og med sametinget der tilfellet faller under artikkel 16.

Tillatelse til undersøkning eller utvinning av naturressurser skal ikke gis dersom virksomheten skulle gjøre det umulig eller vesentlig vanskeligere for samene å fortsette med å utnytte de aktuelle områder, og denne utnyttelsen er vesentlig for samisk kultur, for så vidt ikke sametinget og de berørte samene samtykker til dette.

Det som er bestemt foran i denne artikkel, gjelder også for andre former for inngrep i naturen eller bruk av naturen i områder som omfattes av artikkel 34, herunder skogsavvirkning, anlegg for vannkraft og vindkraft, bygging av veier og fritidshus, militære øvinger og faste øvingsfelt.

Artikkel 37

Erstatning og del i utbytte

De berørte samene skal ha rett til erstatning for all skade som rammer dem gjennom slik virksomhet som er omhandlet i artikkel 36 andre og fjerde ledd. Dersom det i nasjonal lov finnes bestemmelser som forplikter den som har fått tillatelse til utvinning av naturressurser å betale en avgift til grunneieren eller til å gi denne en del av utbyttet av virksomheten, skal rettighetshaveren ha en liknende plikt i forhold til de samer som tradisjonelt har brukt og fortsatt bruker det aktuelle området.

Bestemmelsene i denne artikkelen innebærer ingen innskrenkning i den rett til del i utbytte av utvinning av naturressurser som kan følge av internasjonal rett.

Artikkel 38

Fjorder og kystfarvann

Det som er bestemt om rettigheter til vannområder og utnyttelse av vannområder i artiklene 34-37, gjelder tilsvarende for samisk fiske og annen bruk av fjorder og kystfarvann.

Ved tildeling av fangstkvoter for fisk og andre havressurser, og ved andre former for regulering av disse ressurser, skal det tas tilbørlig hensyn til samisk bruk og dens betydning for samiske lokalsamfunn. Dette skal skje selv om denne bruken er redusert eller opphørt som følge av at fangstkvoter ikke er gitt eller på grunn av andre reguleringer av fisket eller annen ressursutnyttelse i disse områdene. Det samme gjelder om bruken er redusert eller opphørt som følge av nedgang i havressursene i disse områdene.

Artikkel 39

Areal- og ressursforvaltning

Ved siden av de rettigheter samene har som eiendomsrett eller bruksrett, skal sametingene ha rett til medbestemmelse i samsvar med artikkel 16 i den offentlige forvaltning av områdene ifølge artikkel 34 og 38.

Artikkel 40

Miljøvern og miljøforvaltning

Statene har i samarbeid med sametingene en plikt til aktivt miljøvern for å sikre en bærekraftig utvikling av de samiske land- og vannområder ifølge artikkel 34 og 38.

Sametingene skal ha rett til medbestemmelse i samsvar med artikkel 16 i miljøforvaltningen som påvirker disse områder.

Kapittel V

Samiske næringer

Artikkel 41

Vern for samiske næringer

Samiske næringer og samisk ressursutnyttelse skal ha et særlig vern, ved rettslige eller økonomiske tiltak, i den grad dette er et viktig kulturgrunnlag.

Som samisk næring og ressursutnyttelse anses slik virksomhet som er vesentlig for å opprettholde og utvikle samiske lokalsamfunn.

Artikkel 42

Reindrift som samisk næring

Reindriften som særskilt og tradisjonell samisk næring og kulturform bygger på sedvane og skal ha særskilt rettslig vern.

For dette formål skal Norge og Sverige opprettholde og utvikle reindriften som en særrett for samene i de samiske reinbeiteområdene.

Under hensyn til protokoll nr. 3 i tilslutningsavtalen til Den europeiske unionen om samene som urfolk, påtar Finland seg å styrke den samiske reindriften stilling.

Artikkel 43

Reindrift over landegrensene

Samenes rett til reinbeite over landegrensene bygger på sedvane.

Dersom det er inngått avtaler mellom samebyer, siidaer eller renbeteslag om rett til reinbeite over landegrensene, skal disse avtaler gjelde. I tilfelle tvist om tolkning eller anvendelse av en slik avtale, skal en part kunne bringe tvisten inn for avgjørelse i en tvistenemnd. Om sammensetningen av en slik tvistenemnd og dens fremgangsmåte gjelder de nærmere regler som fastsettes i fellesskap av de tre sametingene. Part som ikke er fornøyd med tvistenemndens avgjørelse av tvisten skal ha rett til å reise sak for domstolene i det land hvor beiteområdet ligger.

Dersom det ikke finnes noen anvendelig avtale mellom samebyer, siidaer eller renbeteslag, men derimot en gjeldende mellomstatlig overenskomst om beiteretten, skal denne overenskomsten anvendes. Den som anser seg på sedvanerettslig grunnlag

ha mer vidtgående beiterett enn det som følger av den mellomstatlige overenskomsten, skal imidlertid uten hinder av denne kunne få sine krav prøvet av domstol i det land hvor beiteområdet ligger.

Kapittel VI

Gjennomføring og utvikling av konvensjonen

Artikkel 44

Samarbeidsråd av sameministre og sametingspresidenter

Det skal finne sted regelmessige møter mellom ansvarlige sameministre fra Finland, Norge og Sverige og sametingspresidentene fra hvert av disse tre land.

Dette samarbeidet skal fremme formålet med denne konvensjonen ifølge artikkel 1. Møtene skal behandle aktuelle samiske saker av felles interesse.

Artikkel 45

Konvensjonsnemnd

Det skal opprettes en nordisk samekonvensjonsnemnd for å følge gjennomføringen av denne konvensjonen. Nemnden skal ha seks medlemmer som alle er uavhengige. Hver av de tre stater oppnevner ett medlem, hvert av sametingene ett medlem. Oppnevningen skjer for fem år.

Nemnden skal avgi rapporter til de tre lands regjeringer og sameting. Den kan fremme forslag overfor landenes regjeringer og sameting som styrker denne konvensjonens formål. Nemnden kan også gi uttalelser i anledning av spørsmål fra enkeltpersoner eller grupper.

Artikkel 46

Nasjonal gjennomføring

For å sikre en så enhetlig anvendelse av denne konvensjonen som mulig skal statene gjøre bestemmelsene i konvensjonen direkte anvendelige som nasjonal lov.

Artikkel 47

Økonomiske forpliktelser

Statene har ansvaret for de økonomiske ressursene som er nødvendige for å gjennomføre bestemmelsene i denne konvensjonen. Felles utgifter for de tre land skal fordeles mellom dem i forhold til antall samer i hvert land.

Foruten i de tilfeller som nevnes i artikkel 35 andre ledd, skal det være muligheter for samene til å få slik økonomisk hjelp som er nødvendig for at de skal kunne få prinsipielt viktige spørsmål om rettighetene i denne konvensjon prøvet av domstolene.

Kapittel VII

Sluttbestemmelser

Artikkel 48

Sametingenes godkjenning

Denne konvensjonen skal etter undertegningen forelegges for de tre sametingene for godkjenning.

Artikkel 49

Ratifikasjon

Denne konvensjon skal ratifiseres. Ratifikasjon kan først skje etter at de tre sametingene har gitt slik godkjenning som omhandlet i artikkel 48.

Artikkel 50

Ikrafttreden

Konvensjonen trer i kraft tretti dager etter den dag ratifikasjonsdokumentene er deponert hos det norske utenriksdepartementet.

Det norske utenriksdepartementet meddeler Finland, Sverige og de tre sametingene om deponeringen av ratifikasjonsdokumentene og om tidspunktet for konvensjonens ikrafttreden.

Originaleksemplaret av denne konvensjonen deponeres hos det norske utenriksdepartementet, som sørger for at Finland, Sverige og de tre sametingene får bekreftet kopi.

Artikkel 51

Endringer i konvensjonen

Endringer i denne konvensjonen gjøres i samråd med de tre sametingene og i samsvar med bestemmelsen i artikkel 48.

En endring i konvensjonen trer i kraft tretti dager etter den dag avtalepartene har meddelt det norske utenriksdepartementet at endringene er godkjent av dem.

Til bekreftelse av dette har representantene for avtalepartene undertegnet denne konvensjonen.

Som skjedde i den 20.... i ett eksemplar på norsk, finsk, svensk og samisk, hvor samtlige tekster har samme gyldighet.